SADDHARMA

Tijdschrift over boeddhisme

Augustus 1986

In dit nummer:

SADDHARMA - de Goede Leer - is het orgaan van de Stichting Vrienden van het Boeddhisme. Het blad verschijnt viermaal per jaar. Losse nummers: f. 3,--.

Redactie: I. den Boer, Storm van 's-Gravesandeweg 75, 2242 JD Wassenaar.

De Stichting Vrienden van het Boeddhisme is sinds 15 december 1978 de voortzetting van de Stichting Nederlands Boeddhistisch Centrum die werd opgericht op 8 november 1967. De stichting is:

- een ontmoetingsplaats voor alle vrienden van het boeddhisme;
- niet gebonden aan een boeddhistische school of groepering; de verschillende richtingen die het boeddhisme kent, komen in haar publikaties en op haar bijeenkomsten aan het woord;
- geen religieus genootschap in de engere zin van het woord.

De Stichting Vrienden van het Boeddhisme wil diegenen verenigen - welke levensovertuiging of welk geloof zij ook aanhangen - die op enigerlei wijze belangstellen in het boeddhisme of zich daarbij betrokken voelen. Zij zijn als begunstigers van harte welkom.

Begunstigers ontvangen het tijdschrift Saddharma en brochures over onderwerpen die in het kader van het boeddhisme van belang zijn en die onder auspiciën van de stichting worden uitgegeven; zij hebben het recht deel te nemen aan de landelijke lente- en herfstbijeenkomsten.

Tevens wil de stichting, onder meer door het in stand houden van een bibliotheek, fungeren als documentatiecentrum over het boeddhisme ten behoeve van begunstigers en andere belangstellenden.

Secretariaat: W.J. Roscam Abbing, Eperweg 49-18, 8072 DA Nunspeet.

Min. donatie 1986: f. 30,--. (Echtpaar f. 40,--, stud. f. 20,--).
Postgiro no. 1520022 t.n.v. penningmeester stichting Vrienden van het Boeddhisme, Nijmegen.

Brochures die nog verkrijgbaar zijn:
Grondbeginselen van het boeddhisme, door Tonny Kurpershoek-Scherft,
Natuurbehoud en mileubeheer: metta en karuna, door Victor Westhoff,
Inzicht en uitzicht, twee opstellen over Zen, door Leo Boer,
Boeddhisme en psychologie, door Rob Janssen,
Oosterse meditatie en westerse psychotherapie, door Ada Herpst.
Prijs (incl. porto) f. 5,-- per exemplaar.

Tevens verkrijgbaar: het insigne 'Wiel van de Leer', met het woord Dharma, verguld.
Prijs (incl. porto) f. 17,50.

Bestellingen gelieve men te richten aan het secretariaat. Vermeldt s.v.p. duidelijk de titel van de gewenste brochure.

SADDHARMA

Jaargang 18, no. 2 Augustus 1986

REDACTIONEEL

"GLOBAL VILLAGE" EN SUPERMARKT

De wereld is in een generatie veranderd van een oppervlak met gigantische afmetingen in, gerekend naar de ervaringen van mensen, een "global village". In onze huiskamer nemen wij kennis van ontelbare menselijke gedragingen en ervaringen, levenswijzen en culturen van overal op de aarde, van het Noordpoolgebied tot de tropische regenwouden, van het hart van New York tot het hart van de Himalaya.

Niet alleen via het televisiescherm en uit boeken en tijdschriften, maar ook uit eigen aanschouwing kunnen wij - bewoners van het geïndustrialiseerde deel van de wereld, t.v.-kijkers, luchtreizigers - in contact komen met andere culturen. De knapste vertaalster van Japanse haiku en senryū in het Nederlands heeft weliswaar nog nooit Japan bezocht, vertelde zij eens een journalist. Maar zij groeide dan ook op in de jaren voordat een fijnmazig netwerk van communicatiemiddelen de wereldbol ging omspannen.

Het is juist nu fascinerend om terug te gaan in de geschiedenis van de contacten tussen India en het Westen, zoals Tonny Scherft doet in dit nummer van Saddharma. De vraag rijst dan langs welke uiterst schaarse verbindingslijnen denkers in Oost en West elkaar hebben beïnvloed. Nu zijn de verbindingen zo talrijk dat beïnvloeding dag aan dag plaatsvindt, zij het doorgaans zeer vluchtig.

Toch groeit door de vervlechting van veelal oppervlakkige indrukken uit zeer verschillende culturen waaraan de hedendaagse mens in het Westen onderhevig is, de onderlinge betrokkenheid van mensen over de hele wereld. De Dalai Lama heeft daar in voordrachten tijdens zijn recente bezoek aan Nederland herhaaldelijk op gewezen. Zie onder meer in dit nummer de weergave van zijn toespraak aan de Vrije Universiteit in Amsterdam.

De kennis van andere religies dan de gangbare in eigen land is sterk toegenomen en de Dalai Lama trekt de conclusie dat de mens in het Westen nu de keus kan maken, als in een supermarkt, voor de religie of de religeuze techniek die het beste bij hem of haar past. Om een goed mens te worden, hoef je geen boeddhist te zijn, zegt de Dalai Lama - een wijze van deze tijd.

•••

CONTACTEN TUSSEN INDIA EN HET WESTEN IN DE OUDHEID EN LATER

door Tonny Scherft

Als voorspel hieronder eerst een vertaling van de tekst die jātaka 190 inleidt. Een jātaka, een verhaal over een vroeger leven van de Boeddha, wordt altijd voorafgegaan door een uiteenzetting van de omstandigheden waaronder de Boeddha het betreffende verhaal ter sprake bracht. Van jātaka 190, "het jataka over het voordeel van een goed gedrag", luidt deze uiteenzetting als volgt:

"Zie de vrucht die ten deel valt aan wie geloofsvertrouwen heeft en deugd". Dit merkte de Leraar op, ten tijde van een verblijf in het park Jetavana, naar aanleiding van een gelovige lekevolgeling ***(upāsaka).***

Deze gelovige en tot innerlijke kalmte gekomen edele volgeling begaf zich op een dag - zo zegt men - op weg naar Jetavana. 's Avonds bereikte hij de oever van de rivier Aciravatī; maar bij de aanlegsteiger was geen veerboot te zien daar de veerman het scheepje op de oever had getrokken en was weggegaan om een leerrede aan te horen. Toen legde de upāsaka zich geestdriftig toe op meditatie over de Boeddha, en daalde af naar de rivier. En zijn voeten zonken niet weg in het water, hij wandelde over het water als over het aardoppervlak. Maar toen hij halverwege was gekomen, keek hij naar de golven; daardoor verflauwde zijn vurig mediteren over de Boeddha, en zijn voeten begonnen te zinken. Toen legde hij zich opnieuw krachtig toe op de meditatie, en hij wandelde verder over het oppervlak van het water. Zo bereikte hij Jetavana, begroette de Leraar en zette zich terzijde neer.

De Leraar knoopte een vriendelijk gesprek met hem aan en vroeg: "Upāsaka, was het niet moeilijk voor je om hierheen te komen?"

"Eerwaarde", antwoordde hij, "me vol vuur toeleggend op meditatie over de Boeddha vond ik steun op de ruggen van de golven alsof ik over de aardkorst liep."

De Leraar zei: "Niet alleen jij, upāsaka, hebt vaste grond onder de voeten gekregen door de kwaliteiten van de Boeddha te gedenken. Oudtijds is het eveneens voorgevallen dat upāsaka's op deze manier houvast vonden nadat ze midden op zee schipbreuk hadden geleden."

Men verzocht hem deze geschiedenis te verhalen, en zo vertelde hij over wat zich in oude tijden had afgespeeld.

Hieronder volgt het eigenlijke jātaka. Twee schipbreukelingen, van wie één een upāsaka, spoelen na een schipbreuk aan op een onbewoond eiland. Dank zij meditatieve concentratie van een upāsaka verandert een

naga-koning zijn lichaam in een magisch schip en een zee-godheid neemt plaats aan het roer. Merkwaardig is dat aan het slot wordt vermeld dat de upāsaka de algehele uitdoving bereikte (het *parinibbāna*): een van de uitspraken die aantonen dat het ook in de Theravāda - of laten we in dit geval zeggen, in het Hinayāna - voor een lekevolgeling mogelijk werd geacht tot de hoogste voleinding door te dringen. Of is het andersom en is in dit jātaka invloed te bespeuren van een van de vroege scholen met Mahāyāna-tendensen? Dat in dit jātaka de verdienste van de upāsaka kan worden overgedragen op de tweede schipbreukeling geeft in dit opzicht ook te denken.

Dat ik hier alleen juist de inleiding van het jātaka heb weergegeven, is omdat H.G. Rawlinson in zijn artikel *Early Contacts between India and Europe* (uit: A.L. Basham, *A Cultural History of India*) in de hierin vermelde geschiedenis een aanwijzing ziet voor belangrijke contacten tussen India en het Westen al ten tijde van hellenisme en het Romeinse imperium. In dit geval denkt hij aan het nieuw-testamentische verhaal van Jezus die over de wateren wandelde dank zij zijn vaste geloof. Naar zijn mening is de overeenkomst van de gedachtengang in beide verhalen zo treffend dat deze te danken moet zijn aan historisch contact. En, voegt hij eraan toe, "de jātaka's zijn eeuwen ouder dan de Evangeliën". Ook noemt hij jātaka 78, waarin een wonderbaarlijke vermenigvuldiging door de Boeddha van een cake plaatsvindt, eveneens dus precies wat ook in het Nieuwe Testament staat opgetekend. Verder verwijst Rawlinson naar het jātaka dat handelt over een Salomons-oordeel; en overgaand op de wereldlijke literatuur herinnert hij eraan dat de Europese "Reinaerd" herkomstig is van de Indische jakhals, een dier waarvoor het veel natuurlijker is dan voor de vos om zich in de omgeving van de leeuw op te houden. Zelf heb ik beide laatstgenoemde geschiedenissen opgenomen in "Ongrijpbaar is de Ganges", zie blz. 58 en 134, en Inleiding blz. 30.

Van een invloed die van het Westen naar het Oosten is gegaan getuigt, zegt Rawlinson, de overeenkomst tussen Jezus' en Boeddha's leven en tussen de verschijnselen die deze levens begeleiden, zoals deze beschreven zijn enerzijds in de Evangelies, anderzijds in de late levensbeschrijving van de Boeddha in *Lalitavistara*.

Alexander de Grote

Zijn er dan werkelijk jātaka's direct in nieuwtestamentische verhalen verwerkt? Ik zet er voorlopig een vraagteken achter. Om te beginnen kan, juist vanwege het Mahāyāna-karakter in bepaalde details van het verhaal, jātaka 190 wel uit een wat latere tijd stammen dan de meeste

van deze verhalen; en ook blijft de mogelijkheid open dat beide weergaven van het thema wandelen-over-water teruggaan op een derde, onbekende bron elders in de antieke wereld.

Maar zoveel is zeker - en het behoeft eigenlijk helemaal geen betoog, alleen al de toentertijd bestaande zeewegen en handelsroutes over land maken het zeer concreet - , er hebben in de latere Oudheid tussen de mediterrane wereld en India talrijke contacten bestaan. We kunnen daarbij teruggaan tot de tijd van Alexander de Grote. Helaas heeft de geschiedschrijving (nog?) niet kunnen achterhalen hoeveel contactlijnen er zijn geweest in nog vroegere eeuwen, ook al kenden de Phoeniciërs vrijwel zeker de weg en zouden er al ivoor, pauwen en apen uit India zijn gehaald in 975 v. C. voor Salomons tempel. Vooral de vraag of Pythagoras, geboren op Samos, dicht onder de kust van Azië, en een befaamd reiziger, met Indische leren in aanraking is geweest intrigeert de geschiedschrijver tot vandaag de dag. Als het waar mocht zijn, dan zou de leer van Pythagoras een schitterende synthese laten zien tussen Indische denkbeelden en een typisch westerse geesteshouding, in een mate en op een wijze waarvan wij nu alleen nog maar kunnen dromen!

Laten we ons aan de feiten houden en ons onderzoek enkele eeuwen later laten aanvangen. Zeker is dat directe contacten tussen India en de verdere antieke wereld zijn onderhouden sinds de veldtocht van Alexander, die zich had uitgestrekt tot aan de Indus en zich zuidwaarts had voortgezet tot aan de uitmonding van deze rivier in de Indische Oceaan. In de Diadochentijd en nog lang nadien zal de verbindingslijn niet meer worden verbroken. Kort tevoren had in de Ganges-vallei het machtige geslacht van de Maurya's de troon beklommen en een van hen, keizer Ashoka (3e eeuw v. C.), zal voor het eerst grote delen van het huidige India in één kolossaal rijk verenigen. In 305 v. C. had diens grootvader Seleucus Nicator verslagen; er was een verbond gesloten en een lid van de Indische koninklijke familie was gehuwd met een Griekse prinses. De vader van Ashoka had een geestige correspondentie onderhouden met Antiochus I van Syrië. Ashoka zelf zond, na zijn bekering tot het boeddhisme en in zijn ijveren voor wereldvrede, missies naar Antiochus en naar Ptolemaeus Philadelphus van Egypte. Hij ontving Griekse ambassadeurs in zijn hoofdstad Pātaliputra en er was heen en weer verkeer van Griekse en Indische kooplieden: Ashoka's rijk strekte zich uit tot voorbij Kabul en zo was in die dagen de handelsweg over Taxila betrekkelijk veilig.

Weliswaar verandert dit na Ashoka's dood in 232 v. C.; maar inmiddels hadden in Bactrië de Griekse afstammelingen van Alexanders kolonisten zich onafhankelijk verklaard en zich ook in de Punjāb gevestigd. Het waren geïndianiseerde Grieken. De beroemdste onder hen was

de vorst Milinda, in het Grieks Menander, die in het midden van de tweede eeuw v. C. over een groot rijk bewind voerde waarvan bijvoorbeeld ook Gandhāra, zuidoostelijk van Bactrië, deel uitmaakte.
Omstreeks het begin van onze jaartelling is dan in een uitgestrekt gebied met Gandhāra als middelpunt een kunstvorm verbreid die men graeco-boeddhistisch pleegde en nog wel pleegt te noemen, maar waarvan inmiddels wel vaststaat dat het laat-hellenistische karakter ervan mede door Rome is beïnvloed. Tot over de grenzen van China heen heeft deze boeddhistische Gandhāra-kunst, die gedurende ongeveer vijf eeuwen gebloeid heeft, zich verbreid. Ze uitte zich voornamelijk in het uitbeelden van taferelen in reliëf, - dat wil zeggen van voorvallen uit het leven van de Boeddha. We zijn nu in de tijd dat het Mahāyāna tot wasdom was gekomen, en daarmee kwam in de beeldende kunst het ongeschreven gebod dat de Boeddha-figuur alleen mocht worden uitgebeeld aan de hand van symbolen, te vervallen. Als nu in de Gandhāra-kunst voor het eerst een type Boeddha-beeld wordt geschapen, is het een Boeddha die omhangen is met een Romeinse toga, en soms wordt afgebeeld met een snor. Beide attributen vind ik verre van mooi, maar het is wel zo dat de scènes die op friezen, tympanons, kroonlijsten enzovoort in reliëf werden gehouwen, naar compositie en expressie dikwijls bekoorlijk zijn en kracht noch innigheid missen.

Hoogtepunten

Haar hoogtepunten beleefde deze kunst ten tijde van de Kushāna-koningen, van wie Kanishka (2e eeuw) de grootste was. Hoewel Scythen en afkomstig uit Centraal-Azië, hebben zij zich snel de Indische cultuur eigen gemaakt, en meer dan dat. Boeddhistische bekeerlingen en het boeddhisme krachtig bevorderend, stonden ze ook open voor de helleens-Romeinse cultuurwereld. Grieken, Alexandrijnen, Romeinen, Scythen, Parthen, vertegenwoordigers van alle volken, als koopman, gezant of anderszins, wandelden rond in hun hoofdsteden. Gandhāra was de vorstelijke zomerresidentie, maar in de wintermaanden verplaatste het hofleven zich naar Mathurā, dat zuidelijker in het bovenbekken van de Ganges was gelegen. Hier in Mathurā lag ook het eindstation van een belangrijke karavaanroute van West naar Oost. Zo groeide Mathurā in de eerste eeuwen van onze jaartelling uit tot een rijke en machtige stad, waar vele nationaliteiten elkaar ontmoetten en een levendige culturele uitwisseling plaatsvond. In dit kosmopolitische, inspirerende milieu schiep de Indiër, in wedijver met de kunsten van andere volken en in de eerste plaats met de kunst van Gandhāra, zich een eigen type Boeddha-beeld, dat geen enkele Grieks-Romeinse trek had behouden, geheel en al

Indisch was en toch, bijvoorbeeld in de aandacht voor een realistische lichaamsbouw en -houding, zonder hellenistische beïnvloeding niet goed denkbaar was geweest. Het is dit Mathura-beeld dat in de tijd van de Gupta-dynastie (5e tot 7e eeuw) een nooit meer overtroffen hoogtepunt van harmonie en spiritualiteit zou bereiken.

Dat westerse culturele verworvenheden in de latere Oudheid India hebben bereikt en hebben beïnvloed is dus wel zeker: echter zonder er het eigene ooit te overheersen en goeddeels zijn de sporen van de beïnvloeding later weer uitgewist.

De weg terug: van India naar het Westen, heeft evenmin veel spectaculairs voortgebracht, al is de betekenis van het Indische denken voor het vroege westerse gedachtengoed waarschijnlijk groter geweest dan gewoonlijk wordt aangenomen.

Wij hebben al gezien hoe de rijkdom van de Indische vertelstof, meestal fabels, het Westen bereikte. In de middeleeuwen werden deze verhalen algemeen bekend en populair in heel Europa, zonder dat men veel besef had van de herkomst. Ik noem hier alleen nog de geschiedenis van Barlaam en Josaphat, die een aparte plaats inneemt. Ze stamt uit *Lalitavistara.* In de 8e eeuw geschreven in het Grieks door John van Damascus, werd de "kroniek" in het Arabisch vertaald en van daaruit in Europese talen. In de 16e eeuw werd Josaphat officieel als heilige in de Roomse moederkerk opgenomen, en niemand wist dat Josaphat een verbastering was van Bodhisattva en nog minder wat dat betekende!

Maar we spreken hier nog over wederzijdse invloeden tussen India en het Westen in de *Oudheid.* En dan is het verrassend van Rawlinson te vernemen dat zich in het kosmopolitische en cultuur-uitstralende Alexandrië omstreeks het begin van onze jaartelling Indische handelaren hadden gevestigd, die jains of boeddhisten waren, aangezien de hindoes van vestiging in het buitenland weerhouden werden door het kasten-systeem. Tenslotte had men in het jaar 50 al de werking van de moessonwinden ontdekt waardoor het handelsverkeer tussen Alexandrië en de kust van Malabar in Zuidwest-India direct over de oceaan kon geschieden. In die tijd reisde men in zestien weken van Italië naar India.... (in de nieuwe tijd zou men, tot 1830, vijf tot acht maanden nodig hebben om India te bereiken!).

Blijkbaar had het een en ander tot gevolg dat westerse denkers genoeg ter ore kwam over Indische wijsheidszoekers om meermalen hun verlangens te uiten nader met de Indische wijsbegeerte te mogen kennismaken. Niemand minder dan Plotinus, de vader van het neo-pythagorisme en neo-platonisme, vergezelde opzettelijk de expeditie van keizer Gordianus tegen Shapur, koning van Perzië (242), in de hoop persoonlijk in contact te komen met iemand die hem hierover kon inlichten.

Helaas mislukte de expeditie. In de biografie van Plotinus door diens leerling Porphyrius (in de recente vertaling door dr. Rein Ferwerda) lezen we dat Plotinus, nadat Gordianus in Mesopotamië was omgekomen, ternauwernood het vege lijf kon redden en naar Antiochië vluchtte. Daarna vertrekt hij naar Rome.

Indien Plotinus in zijn opzet was geslaagd, had de westerse wijsgerige ontwikkeling dan een iets andere baan gevolgd? Vast staat dat neo-pythagorisme en neo-platonisme gedurende de hele middeleeuwen tot aan de nieuwe tijd groot gezag hebben behouden, en eveneens dat op belangrijke punten de denkwijze van Plotinus met oosterse benaderingen overeenstemt. Het valt dan ook te begrijpen dat Ferwerda zijn inleiding op de vertaling zowel van genoemde biografie als van Plotinus' Enneaden als volgt besluit: "De belabgstelling voor alles wat met het Verre Oosten - waar het streven naar de "Ganzheit" belangrijk is - te maken heeft, staat (tegenwoordig) hoog genoteerd. Maar deze oosterse gewassen kunnen hier alleen maar goed gedijen, omdat er een aarde voor is, waarin de kiem kan aanslaan. En deze aarde is de Neoplatoonse traditie, die gelukkig zoveel eeuwen vruchtbaar is gebleven". Het is misschien aardig hier te vermelden hoe in de 16e eeuw de Hollander Jan Huygen van Linschoten in zijn verslag van een reis naar India een nogal warrige kennis van de Griekse en Indische Oudheid etaleerde. De Indiërs geloven, zegt hij, aan "een opperste God, die alles regeert, en dat de ziel onsterfelijk is, maar dat die van het ene lichaam in het andere overgaat, zowel van dieren als van mensen, al naar gelang hun verdienste, volgens de leer van Pythagoras, wier discipelen zij beweren te zijn".

Barbaren.

Nog even terug naar Rawlinson. Volgens Rawlinson in zijn genoemde artikel was Clemens van Alexandrië (150-218) goed bekend met het boeddhisme. Clemens poneert zelfs boudweg: "De Grieken hebben hun filosofie van de barbaren gestolen"! Met "barbaren" - het woord betekent immers "vreemdelingen" - bedoelde Clemens in dit geval vermoedelijk zowel de Perzen als de Indiërs. Hij is de eerste Griekse schrijver die de Boeddha bij name noemt en blijk geeft echt iets van diens leer te weten. Ook het syncretistische gnosticisme, zegt Rawlinson, is wel beschreven als "oriëntalisme in een Helleense vermomming". Dat zal allereerst zinspelen op de Perzische leren van Zoroaster en van Mani; maar Mani (3e eeuw) heeft India bereisd en in zijn leer, het manicheïsme, een plaatsje ingeruimd voor boeddhistische methodiek. Rawlinson zelf trekt uitvoerig een inderdaad verbluffende parallel tussen de leringen van de grote gnostische leraar Basilides (2e eeuw) en de dharma van de Boeddha.

Alexandrië ging ten onder in 642 en dat in de hierna volgende eeuwen niet alle contact met India verloren ging, was te danken aan Bagdad, naast Kairo en Cordoba een Arabisch cultuurcentrum. Bagdad, gesticht in 762, nam een centrale positie in ten opzichte van de landroute tussen India en Europa. De stad werd druk bezocht zowel door Griekse als door Hindoe-kooplieden. Pas na de verwoesting van Bagdad door de Mongolen in 1258 werd elke band met India verbroken - en toch maar gedurende enkele eeuwen.

In 1498, tweeënhalve eeuw na de val van Bagdad, vonden Portugezen de zeeweg naar India, hun priesters in hun kielzog.

De verovering van het nieuw ontdekte gebied zette in met barbaarse moorddadigheid: in 1502 omsingelde Vasco da Gama een vloot met Mekka-gangers, die juist de haven van Calicut in Zuidwest-India verliet. Hij liet de schepen leegroven en stak ze vervolgens in brand: mannen, vrouwen, kinderen, allen weerloze pelgrims, kwamen om in de vlammen of in de golven. Daarmee bracht onze held de koningen van Calicut en, weldra, van het naburige Cochin op de knieën.

Later zouden de Portugezen veelal hun neiging volgen zich in het nieuwe land te vestigen en Portugese Indiërs worden. Ze werden landeigenaren en hun schepen bevoeren slechts de havens langs de Aziatische kusten. Zo deed culturele invloed naar het Westen toe zich nauwelijks voor. Voorlopig was het Westen ook technologisch en economisch te superieur, en het vóelde zich superieur in ieder opzicht. Wie zo zelfverzekerd is, staat niet open voor het vreemde.

De Engelsen

Een eeuw later verschenen de Engelsen op het toneel. In 1583 zond koningin Elizabeth een handelsmissie langs de landroute naar keizer Akbar. In de zeventiende eeuw duikt dan hier en daar in de Engelse literatuur belangstelling op voor India, maar dan vooral voor de sprookjesachtige pracht en praal van de hoven van de Groot-Moghuls, die negatief werd beoordeeld. Zo beschrijft Milton de luisterrijke troon waarop de keizer als "Satan exalted sat"! (Zie Friedrich Wilhelm en Rawlinson in hun artikel *India and the Modern West*, in het eerder genoemde, door A.L. Basham geredigeerde boek *A Cultural History of India).*

Pas in het laatste kwart van de achttiende eeuw ontwaakte in ruimere wetenschappelijke kring belangstelling voor Indische talen en literaturen. Als goed kolonisator moedigde Warren Hastings, ter wille van het te verwachten nuttige effect voor de bewindvoering over India, de studie van het Sanskrit aan en weldra zouden filologen en historici zich met groot enthousiasme op het nieuwe veld van onderzoek storten. Evenals

pas ten tijde van renaissance en humanisme het Grieks werd herontdekt en een van de bronnen werd van de nieuwe tijd, zo werd het antieke India als een nieuwe bron voor lafenis pas blootgelegd in de aanvang van de negentiende eeuw: het begin van een nieuwe renaissance en een nieuw, wereldwijd syncretisme. Al vrij snel maken we het ontwaken mee ook in de literatuur. Voor Nederland herinner ik hier alleen aan de roman *Akbar* door P.A.S. van Limburg Brouwer. In Frankrijk mijmert Victor Hugo in een gedicht over de Shiva-beelden in de grotten van Elephanta, een eilandje voor de kust van Bombay; en Gustave Flaubert had op zijn bureau een vergulde Boeddha staan, die hem, in tegenstelling tot andere voorwerpen, nooit verveelde of irriteerde - aldus Julian Barnes in zijn boek *Flaubert Parrot*. Ik noem nu maar een paar willekeurige voorbeelden uit eigen toevallige lectuur. In Engeland kregen Carlyle en Coleridge hun Indische filosofie weer door terugkaatsing uit Duitsland. Schopenhauer behoeft hier geen vermelding. Naarmate de eeuw vorderde vermenigvuldigde zich het aantal namen die zich in dit verband opdringen. Ook werd de theologie geboren....

In onze eeuw, vooral in de tweede helft ervan en mede dank zij de enorm toegenomen communicatie, heeft er een snelle popularisatie plaats. Het verzet tegen deze ontwikkeling is óók nog groot, - bijna evenredig. Maar de desem zit er in.

In de nieuwste tijd wordt het proces nog versneld dank zij de steun van zo gezaghebbende zijde als van kernfysici. Fritjof Capra, sterk bewogen en begiftigd met groot verbaal gemak, heeft een nieuwe, wijde kring van het belang van oosterse visies doordrongen, al wekt ook hij weerstanden op. Overtuigender op het hoogste niveau is wellicht het feit dat een van de grootste natuurkundigen aller tijden, Niels Bohr, de vader van de quantum-mechanica, zowel de leer van de Boeddha vereerde als het Chinese taoïsme: toen hij in de adelstand werd verheven koos hij als heraldisch symbool in zijn wapen het yin-yang teken. En zelfs Albert Einstein, wiens religiositeit toch overwegend westers getint was en vooral steunend op de leer van Spinoza, heeft eens geschreven dat de religie die het nauwst overeenstemt met het nieuwe wereldbeeld dat de relativiteitstheorie en tijdruimte-idee hebben geschapen, het boeddhisme is.

Het goede spoor

Al met al, er is geen reden om niet naar de toekomst te zien in vertrouwen dat degene die thans deze weg volgt, op het goede spoor, althans op een goed spoor zit.

Laten wij tot slot nog eenmaal terugkeren naar de late Oudheid. In

die eeuwen - en de daarop volgende - heeft het boeddhisme zich in alle windrichtingen verspreid: naar het noorden, het oosten, het zuiden - en het heeft overal een kolossale beschavende invloed uitgeoefend. Maar de verbreiding in westelijke richting is buiten het Indiase continent gestrand. Gebrek aan contact kan, zoals hierboven duidelijk werd, de reden niet zijn geweest. Dat de geschiedenis deze loop heeft genomen, moet wel verklaard worden uit de omstandigheid dat zich in de antieke mediterrane beschaving al een eigen, van de Indische afwijkende, beschaving en denktrant hadden ontwikkeld op een peil even hoog als dat van India. Daarom kon India niet meer het culturele moederland worden van het westelijk van haar gelegen gebied. Wel waren juist hier de geesten rijp om het waardevolle van het Indische geestesleven te erkennen en te incorporeren; maar in de meer barbaarse eeuwen die in Europa na de ondergang van het Westromeinse rijk en de volksverhuizingen volgden, gingen deze tere inplantingen verloren. En toen uit de wervelingen van de vele godsdienstige sekten van de laat klassieke wereld het christendom, vooral ingevolge sociaal-politieke en -economische omstandigheden, de palm ging wegdragen, sloot zich de op een kier staande deur naar het Oosten voor lange tijd.

CONTACT OVER REGIONALE KRINGEN

Van tijd tot tijd bereiken het bestuur van de Stichting Vrienden van het Boeddhisme verzoeken van donateurs om adressen van ''Vrienden'' uit hun omgeving met het doel na te gaan of er min of meer geregelde bijeenkomsten kunnen worden gehouden.

Het gaat meestal om de eventuele vorming van een studiegroep, gespreksgroep of meditatiekring. Nu eens gaan de gedachten in de richting van het Tibetaanse boeddhisme, dan weer denkt men aan bijeenkomsten om Theravada-teksten te bestuderen of Zenmeditatie te beoefenen. In zulke gevallen zijn wij graag bereid te bemiddelen. Immers, samenspraak met gelijkgestemden kan zeer stimulerend zijn voor de studie en beleving van het boeddhisme.

Wij voelen ons echter niet vrij om adressen van onze donateurs zonder meer ter beschikking van anderen te stellen. Daarom verzoeken wij Vrienden van het Boeddhisme die in hun omgeving een groepje willen vormen, contact op te nemen met onze secretaris, ing. W.J. Roscam Abbing, Eperweg 49-18, 8072 DA Nunspeet.

Hij zal dan als tussenpersoon trachten zijn medewerking te verlenen om tot een dergelijke regionale kring te komen.

• • • • • • UIT DE BOEDDHISTISCHE TIJDSCHRIFTEN • • • • • •

door W.J. Roscam Abbing

Wie belang stelt in een hieronder genoemd artikel kan contact opnemen met de redactie van het tijdschrift waarin het artikel voorkomt.

Ekō, nr. 31, 32 en 33.

Centrum voor Shin-boeddhisme V.Z.W., Zittaart 21, B-2419 Lille.

Nr. 31 bevat een artikel van Shitoku A. Peel over "Nembutsu: zelfkracht ander-kracht". Indien u niet precies weet wat het begrip Nembutsu inhoudt, dan raad ik u aan deze uitermate duidelijk en begrijpelijk geschreven bijdrage te lezen; mogelijke misverstanden zullen dan uit de weg zijn geruimd.

K. Petit schrijft onder de titel: Boeddhistische invloeden" hoe de boeddhistische gedachtenwereld zijn weerklank heeft gevonden in de Japanse poëzie.

Verder is dit nummer grotendeels gevuld met verslagen van toespraken die op het tweede congres van de I.A.S.B.S. te Honolulu zijn gehouden.

Het eerste artikel uit nummer 33 handelt over het gevoel van dankbaarheid, ingegeven door het feit dat in Antwerpen de tempel Jiko-ji is geopend. Het is echter vanzelfsprekend dat voor een Shin-boeddhist die gevoelens niet alleen betrekking hebben op de genoemde gebeurtenis, maar zich uitstrekken over alle wederwaardigheden die een mens overkomen, zowel de vreugdevolle als de smartelijke. Immers, al het leed en al de vreugde die ons bestaan uitmaken, kunnen heilzaam voor ons zijn, mits wij er op de juiste manier tegenover staan en wij ze op de goede wijze verwerken.

"Elke vorm van lijden (zowel als van vreugde) is immers een lering, is de Boeddha-leraar die tot ons spreekt. "Ook de sneeuw die op mijn ziekbed valt, komt uit het Reine Land", dichtte nog de stervende haikudichter Issa".

Natuurlijk vraagt de schrijver zich af: wie zijn we dan dankbaar? Het antwoord luidt: "Dankbaarheid in de allereerste plaats voor de Boeddha van het Oneindige Licht en Leven, dat spreekt voor ons, Shin-boeddhisten, vanzelf; maar toch stuiten we willens nillens op het probleem dat Amida geen echt "wezen" is, geen persoonlijke of onpersoonlijke "Godheid". We moeten beroep doen op geraffineerde abstraherende vermogens van onze geest om Amida te "zien" als pure werkzaamheid: die van wat we verlichting of Grote Mededogen noemen".

Ook brengt dit nummer, evenals nr. 33, een vertaling van resp. het twaalfde en het eerste hoofdstuk van Tannishō, alsmede het vervolg het Glossarium van het Shin-boeddhisme.

In de redactionele bijdrage van nr. 33 wordt de vraag gesteld of het boeddhisme een religie, een psychotherapie, een fenomenalistisch ethico-filosofisch systeem of etc. etc. is. Wat zegt u van het volgende citaat? "Het boeddhisme is een levensleer, een heilsleer, ook een levenshouding; een met de vinger wijzen naar lijden, geboorte en dood, naar begeerte, haat en onwetendheid, naar wijsheid en mededogen, naar nirvāna, naar het Reine Land. Het hele probleem godsdienst/psychotherapie/filosofie berust gewoon op een foutieve vraagstelling: een typisch westerse etiketteringsdrang met -ismen en -isten. In de landen van waaruit wij de Leer van de Boeddha ontvangen hebben, bestaat er geen woord als ons "boeddh"-isme. Men spreekt er van "buddhadharma" (Leer van de Boeddha), "buddhasāsana" (boodschap van de Boeddha), "fo-fa" of "bukkyō" (Leer van de Boeddha), "butsu-dō" (de weg van de Boeddha). "-ismen" en "-isten" zijn Europese uitvindingen. Laten we het probleem dan maar over aan "Euroboeddhisten"........".
Zeer lezenswaardig is het artikel over het onderwerp "Meditatie: ja of neen?". De schrijver, Shaku Shitoku, merkt zeer terecht op dat het grote risico van de meditatie schuilt in het ontstaan van een gevoel van zelfgenoegzaamheid en kan leiden tot een zelfbevestiging, waardoor een verwezenlijking van het boeddhistisch heilsperspectief onmogelijk wordt gemaakt.

Ik geef enkele, saillante, citaten.

"Wie meditatie beoefent terwille van de psychische rust, kan dat met minder moeite en minder inspanning gedaan krijgen met Temesta, Valium ...... om van de "straffere" spullen niet te spreken. Wie meditatie inslikt als een aspirine of aan meditatie gehangen is als aan heroïne, die mist de boot".

"Meditatie is een religeuze, geen psychologische, aanzet tot het pad dat leidt naar het ware, uiteindelijke doel van de Buddhadharma: Nirvāna, Verlichting, Boeddhaschap."

"Men hoede zich er dus voor het middel hoger te stellen dan het doel, het middel terwille van het middel in te zetten. Dat is enkel een nieuwe bron van gehechtheid, waarin het ego-denken enkel maar sterker en sterker kan worden. Want IK mediteer!"

Golden Drum, Nr. 1.
The Friends of the Western Buddhist Order, 51 Roman Road, GB-London E2 OHU.

Dit is het eerste nummer van een tijdschrift dat vroeger The FWBO Newsletter heette. De Stichting Friends of the Western Buddhist Order groeit en het accent van het tijdschrift zal meer dan voorheen liggen op het bekend maken van de boeddhistische leringen. Maar niet alleen daarop, ook op het in praktijk brengen van de leer op een wijze die is aangepast aan de westerse cultuur en manier van leven.

In een redactionele bijdrage schrijft Nagabodhi over de doelstellingen die bij de oprichting van de FWBO voor ogen hebben gestaan, ongewijzigd zijn gebleven tijdens het bestaan van de stichting en ook nu bij het uitgeven van de Golden Drum aanwezig zijn.

Tjenananda geeft in zijn bijdrage "What is Buddhism?" aan, wat het boeddhisme aan de mens hoopt te brengen, nl. de verlichting, de volkomen vervulling van de menselijke mogelijkheid. Hij maakt duidelijk, dat de verlichting is te bereiken door het streven naar en tenslotte het verkrijgen van inzicht in onze huidige toestand, te zamen met het beoefenen van de meditatie. Nagabodhi geeft in "Meditation, the Direct Method" een beschouwing over de plaats en het doel van de meditatie in het boeddhisme; een niet alleen voor "beginnelingen" zeer lezenswaardig artikel.

Vervolgens schrijft N. Soames in "Points of Contact" over de verschillende centra van de FWBO en Nagabodhi in "Living the Life" over de New Society - waarmee de schrijver die groep mensen bedoelt welke belangstelling heeft voor b.v. yoga, T'ai Chi, poëzie, dus in het algemeen de niet-zuiver-materialistisch ingestelde personen - en de taak die het boeddhisme in het algemeen en de FWBO in het bijzonder heeft te vervullen voor die mensen.

De volgende bijdrage is een soort biografie van Sangharakshita, de oprichter van de FWBO.

In "Buddham saranam gacchāmi" komen de inwijdingsceremoniën van de monniken van de Western Buddhist Order ter sprake.

"The Indian Connection" bevat een beschrijving van het centrum van de FWBO in Bombay, van waaruit wordt getracht het boeddhisme in India te verspreiden. In "A Bridge to the Future" schrijft Dharmaruchi over de relatie tussen boeddhisme en kunst.

Der Kreis, nr. 178.

Ordenssekretariat AMM, Ven. S. Thielow, Zum Rebösch 26, D-7770 Ueberlingen.

Zoals de gewoonte - en welk een goede! - lijkt te zijn, opent ook dit nummer met een bijdrage van wijlen Lama Anagarika Govinda. De titel

luidt: Die Bedeutung von Einsicht, Wissen und Weisheit im Buddhismus. Slechts enkele, door mij treffend gevonden en zeer juist verwoorde gedachten geef ik u; echter te zamen met de raad om kennis te nemen van het gehele artikel, het zal uw geest zeer zeker verrijken, ook al zou u het niet met alles eens zijn.

De auteur merkt op dat - in tegenstelling tot vele andere religies - in het boeddhisme de zedelijkheid niet een uitgangspunt is, maar veeleer het gevolg van een religieus beleven. Daarom heeft de Boeddha als eerste lid van het Edele achtledige pad de juiste zienswijze (sammā ditthi) geplaatst. De hier bedoelde zienswijze "betekent meer dan alleen maar het in overeenstemming zijn met bepaalde, vooropgestelde dogmatische of morele ideeën: zij is een wijze van zien, die uitgaat boven de dualistisch geconcipieerde paren van tegenstellingen van een eenzijdig, door het ik bepaald standpunt. (.....)

"Een mens die de juiste zienswijze heeft ontwikkeld, is dus een mens die de dingen niet van één kant bekijkt, maar onpartijdig en niet vooringenomen, en die in zijn bedoelingen, in zijn handelen en spreken niet slechts zijn eigen, maar ook het standpunt van de anderen kan zien en daarmee rekening kan houden. (....) Daarom ging het hem (de Boeddha) niet om de verkondiging van een abstracte waarheid, maar om de uiteenzetting van een methode die het de mensen mogelijk maakt zelf tot het inzicht van de waarheid te komen, dat wil zeggen tot de beleving van de werkelijkheid door te dringen."

Enkele bladzijden verder zegt Govinda dat de juiste zienswijze een ervaring is en niet alleen de intellectuele erkenning van de vier Edele waarheden.

Van de vele beschouwingen die Govinda in zijn bijdrage heeft verwerkt, wil ik er nog twee onder uw aandacht brengen.

De eerste: "Het boeddhisme heeft nooit de mogelijkheid van een hogere graad van bewustzijn of hogere geestelijke levensvormen geloochend. Het houdt zich echter alleen bezig met dat, wat voor ons bereikbaar is en niet met zuiver speculatieve theorieën over goden of over een almachtige heerser en schepper van het heelal, die slechts beelden zijn van ons eigen, tot in het oneindige vergrootte persoonlijkheid.

"Aan de andere kant heeft de Boeddha nooit bedenkingen geopperd tegen het geloof aan een of vele goden, als het hem die daaraan geloofde, tot een beter mens maakte. (.....) Hij (de Boeddha) was noch atheïstisch in de betekenis die het nihilisme of materialisme aan dat woord geeft, noch was hij monotheïstisch, ook huldigde hij geen idealistisch of materialistisch monisme, maar liet iedereen zijn eigen overtuiging; want hij had ingezien dat het onbelangrijk is wat de mensen geloven: hun doen is alleen beslissend."

De tweede beschouwing is deze. De auteur zegt, schrijvende over het begrip anicca, dat dat woord meestal wordt vertaald met *vergankelijkheid*, maar dat het woord *verandering* beter is. De werkelijke betekenis is "niet-duurzaam", "niet-eeuwig". Het bevat bijgevolg niet alleen het negatieve begrip van vergankelijkheid, maar ook het naar de toekomst wijzende, het nieuw-en-anders-worden. Wanneer wij ons echter vastklampen aan datgene wat ons ontglijdt, ontstaat leed; dat is echter geen fout van de wereld, maar een gevolg van onze eigen, door zelfzuchtigheid ontstane, foutieve houding tegenover de gegeven feiten.

Dr. G. Neumeyer schrijft over het derde lid van het Achtledige pad: het juiste spreken. Dit spreken gaat uit van de geest, ontstaat in het hart, wordt gedragen door het gevoel en het geweten, trilt in een allesomvattende goedheid, is vervuld van mededogen en laat vrede gedijen.

In Duitsland is ruim een jaar geleden opgericht de Buddhistische Religionsgemeinschaft, een organisatie die noodzakelijk is om voor de Duitse wet het boeddhisme eenzelfde positie te laten verkrijgen als de andere, officieel erkende religies hebben. Tijdens de oprichtingsvergadering van deze gemeenschap sprak mevrouw Helga Tradel de volgende woorden, woorden die elke donateur van onze stichting Vrienden van het Boeddhisme uit het hart zullen zijn gegrepen:
"Wij hebben allen hetzelfde doel: de Bevrijding.
Wij volgen allen dezelfde leer: de Vier waarheden.
Wij gaan allen dezelfde weg: het Achtledige pad.
En wij kennen allen deze oefening: mettā".

Maitreya Magazine, 8 - 1.
Stichting Maitreya Instituut, Raadhuisdijk 9, 6627 AC Maasbommel.

Dit nummer was te beschouwen als een inleiding tot en een voorbereiding op de komst van de veertiende Dalai Lama naar Nederland. Hoewel dit bezoek reeds voorbij is, heeft de inhoud van deze uitgave niets aan waarde ingeboet.

De eerste bijdrage handelt over de tekst "Gyu Lama", waarin de heldere aard van de geest wordt uiteengezet. Aan dit onderwerp is verderop in dit nummer nog een artikel gewijd.

Vervolgens geeft Louwrien Wijers een beknopt, maar toch zeer duidelijk overzicht van de geschiedenis van Tibet en de Dalai Lama's. Op dit artikel sluit goed aan de bijdrage van Paula de Wijs-Koolkin over de "Religieuze vrijheid in Tibet van dichtbij bekeken".

Voordat verleden jaar in Zwitserland de Kalachakra-initiatie begon, heeft de Dalai Lama de "Zevenendertig beoefeningen van bodhisattva's"

onderwezen. De tekst van deze beoefeningen, opgesteld door de bodhisattva Thog-me Zang-po (1245-1369) is afgedrukt in dit nummer.

Tot slot wil ik graag de aandacht vestigen op de antwoorden die de Dalai Lama heeft gegeven op enkele vragen tijdens interviews. De antwoorden, op zichzelf beschouwd, zijn zeer belangwekkend. Wat mij echter het meeste opviel bij het lezen, was de edele geest van de Dalai Lama die door zijn woorden tot uiting komt.

The Middle Way, 61-1.
The Editor, The Middle Way, The Buddhist Society, 58 Eccleston Square, GB-London SW1V 1PH.

Onder de titel "Dharma" opent dit nummer met de bewerking van een lezing die prof. Namkhai Norbu Rinpoche heeft gehouden. Zij handelt over Dzog.chen, d.i. een van de oudste meditatiesystemen in Tibet. Het werd beoefend, zowel tijdens de periode waarin de Bönpo-religie werd aangehangen, als ook daarna, toen het Tibetaanse volk boeddhistisch was geworden. Dzog.chen vormt een weg naar de psychologische bevrijding van het individu door middel van yoga en meditatie.

In het nu gepubliceerde deel van de lezing bespreekt de redenaar o.m. de eerste twee van de Vier edele waarheden. Daarbij laat hij duidelijk uitkomen dat het niet voldoende is om enig begrip van deze waarheden te hebben; integendeel, het is noodzakelijk om de werkelijke, diepgaande betekenis ervan te vatten. Ook merkt hij op dat wij, als we de vijfvoudige regel van goed gedrag - de pañcasīla - opvolgen, de weg van de zelfverloochening bewandelen. Immers, ook is te zeggen: wij moeten gedragingen die negatief uitwerken vermijden, en tegelijkertijd positieve, heilzame daden verrichten waardoor ons karma verbetert. Echter, wij moeten niet iets achterwege laten, alleen omdat het "verboden" is; veeleer moeten wij iets dat onheilzaam is, niet doen omdat wij ons daarvan bewust zijn, omdat wij beseffen dat het op zichzelf een slechte daad is.

Ven. Khantipalo geeft in "On the Smile of the Saw" een aantal parabelen die de Boeddha heeft verteld. Onder meer die van de dienstmaagd die haar meesteres - die zogenaamd zeer lief was - op de proef stelt door elke dag iets later op haar werk te komen. De meesteres wordt eerst boos en tenslotte slaat zij de vrouw. Met andere woorden: lief zijn voor je meerdere, zelfs voor je gelijke, dat is niet zo moeilijk; lief zijn voor degene van wie je denkt dat hij je mindere is, dat is niet zo simpel! Ook komt ter sprake de beroemde vergelijking van de man die niet overstuur mag raken als zijn ledematen worden afgezaagd. Overigens, de Boeddha spoort ons aan om tot een grote gelijkmoedigheid te

komen, maar hij weet ook wel dat wij slechts geleidelijk onze mettā - onze algoedheid - kunnen vermeerderen, zodat een hardvochtige bejegening, ons aangedaan, toch te dragen is en ons niet meer zal deren.

Ven. Sumano Bhikkhu schrijft over een bezoek aan de Wat Nong Pah Pong en Stephan Batchelor over een pelgrimage naar het gebied van Lhasa. Aan het einde van de laatst genoemde bijdrage vraagt de schrijver zich af of we, zonder overdreven optimisme, kunnen hopen dat op een zekere dag de Tibetanen hun onafhankelijkheid zullen herkrijgen en hun religie weer vrij kunnen gaan beleven.

Ook bevat dit nummer een uittreksel van het boek "Staying Alive" van prof. dr. Roger Walsh M.D., getiteld "The Psychology of Human Survival". Uitgaande van de reeds door Gandhi gemaakte opmerking: "De wereld heeft genoeg voor ieders behoefte, maar niet genoeg voor ieders hebzucht", ontwikkelt de auteur zijn zienswijze dat het mensdom er geen dualistische wereldbeschouwing op na moet houden, maar alles moet zien als een geheelheid.

Yāna, 36-1 en 2.
Altbuddhistische Gemeinde e.V., Zur Ludwigshöhe 30, D-8919 Utting a.A.

Mevrouw Chr. Schoenwerth heeft een groot aantal citaten verzameld die betrekking hebben op het onderwerp Nibbāna - de andere oever. De aanhalingen zijn uit de Pāli-canon en van o.m. Edward Conze, Georg Grimm, Max Hoppe, I.B. Horner, mevrouw Keller-Grimm, T.O. Ling, G. Mensching, J. Perez Remon, S. Radhakrishna, N. Söderblom en haarzelf.

Het is opmerkelijk hoeveel zinsvols er te vermelden valt over iets dat de mens vaak beter in negatieve dan in positieve formuleringen kan zeggen.

Graag wil,ik aan al de opgesomde uitspraken er nog één toevoegen. Tijdens het afgelopen seminarium zei Max Hoppe: Als het *worden* heeft opgehouden, het *zijn* is bereikt, dat is nibbāna.

Van R. Brauch is een bijdrage opgenomen: "Religiös-metaphysische oder empiristische Interpretation der Buddha-Lehre". De schrijver concludeert dat, in tegenstelling tot wat een aantal filosofen uit de school van het na-Kantse idealisme - Fichte, Schelling, Hegel - beweerden, de Boeddha zowel een religeuze als ook een filosofische metafysicus was; dit geheel in overeenstemming met de gedachten die Georg Grimm in zijn werk Die Wissenschaft des Buddhismus heeft ontwikkeld.

In de bijdrage "Transzendenz - Erfahrung - Glaube" geeft Perry Schmidt-Leukel een interpretatie van Iti-Vuttaka 43: "Er is, monniken, het Niet-geborene, Niet-gewordene, Niet-geschapene, Niet-ontstane. Wanneer, monniken, dit Niet-geborene, Niet-gewordene, Niet-geschapene, Niet-ontstane er niet ware, dan zou hier geen ontkomen aan het Geborene, Gewordene, Geschapene, Ontstane te ervaren zijn" (vertaling door mevrouw dr. A.C.M. Kurpershoek-Scherft in haar boek "Er is geen zelf", uitgave Ankh-Hermes, Deventer).

Deze woorden stellen een dubbele samenhang vast. Enerzijds geeft de aanwezigheid van het transcendente de mogelijkheid tot bevrijding, anderszijds bewijst de werkelijkheid van de bevrijding ook de "existentie" van het transcendente. Dit is natuurlijk geen bewijs in wetenschappelijke zin. Daarom moet de volgeling van de Boeddha het vertrouwen hebben dat de Boeddha werkelijk het nibbãna heeft bereikt. Dit vertrouwen (saddhã) is het tegengestelde van sceptische twijfel, van twijfelzucht en niet van kennis. Twijfelzucht - dus niet de intellectuele of ethische twijfel - is één van de Vijf hindernissen die de juiste inspanning, het zesde lid van het Achtledige pad, tegenwerkt.

Het bovenstaande is slechts één van de beschouwingen die in het artikel staan. U zult daaruit hebben bemerkt dat deze bijdrage helpen kan het inzicht in een aantal boeddhistische leringen te verhelderen.

Mag ik hieraan nog een eigen gedachte vastknopen?

Twijfelzuchtig zijn is niet juist - zie boven -, twijfel hebben is geoorloofd, ja, zelfs positief te waarderen. Immers, zou u zonder ooit te hebben getwijfeld, tot het boeddhisme zijn gekomen? En heeft de Boeddha niet steeds gezegd: u mag niets van mij aannemen alleen op mijn gezag. U mag alleen dàt als juist accepteren waarvan u de waarheid inziet. U kent de woorden van de Boeddha: "Kom en zie". Met andere woorden, u mag, ja, u moet kunnen twijfelen. Want anders haalt u met open armen het fundamentalisme binnen. En er zijn weinig dingen zo strijdig met het boeddhisme als de orthodoxie!

Nr. 2 opent met de weergave van een lezing van Max Hoppe: "Die Antwort im Stillwerden aus innerste Mitte führt immer wieder Erneuerung herbei". Enkele gedachten uit deze voordracht zou ik graag naar voren brengen.

De auteur wijst op het feit dat het geestelijke alleen in een subjectieve bevestiging zijn doelmatige en werkzame bevestiging verkrijgt. Echter, er doemt een groot gevaar op in de vorm van hoogmoed, en wel in het bijzonder als het verstand de hem toebehorende persoonlijkheid tot iets onvergelijkbaars maakt. Komen hierbij nog bepaalde bekwaamheden die een streven naar macht met succes bekronen, dan is de weg naar het demonische vrij. De remedie tegen deze hoogmoed wordt

gevormd door het zich steeds weer indachtig zijn van de anattā-leerstelling: alles wat ik met mijn zes zintuigen kan waarnemen, ligt besloten in het kader: "Dat ben ik niet, dat is niet van mij, dat is niet mijn zelf" (Majjhima-Nikāya 146).

Hebt u ooit - of vaak? - een wat meewarige gedachte voelen opkomen als u bijvoorbeeld een steile, wettische christen of islamiet hoorde spreken, een gedachte in de geest van: "Och, manneke, jij hebt nog wel het een en ander te leren, of, nog geraffineerder geuit: " Gelukkig ben ik al een stapje verder dan jij". Zo ja, wat zegt u dan van het zinnetje, en ik citeer: "Wij mogen nooit zo ijdel worden te geloven dat juist wíj geroepen zijn om hoge inzichten te krijgen omdat ons datgene wat tenslotte maatgevend is, meer bezighoudt dan wij het bij onze medemensen over het algemeen opmerken."

Ook wijst de schrijver erop dat mensen voor wie het boeddhisme alleen een studieobject is, dus de zuivere theoretici, steeds het uiterste, het hoogste, als een zo snel mogelijk te verwezenlijken ideaal hebben. Die mensen denken er niet aan dat de Boeddha heeft gezegd dat zijn leer onvolkomen zou zijn wanneer zij alleen voor monniken en nonnen zou zijn bestemd. De leer van de Boeddha is bepaald ook voor mensen, die de toegestane vreugden van de wereld genieten.

En dan nog dit: "Het enige voertuig waarmee wij ons kunnen voortbewegen op de weg naar het heil is het geest-ziel-lichamelijke van onze persoonlijkheid." En, daaraan gekoppeld, de opmerking dat wij onze tijd niet verknoeien als wij telkens weer mediteren over onze persoonlijkheid. Dan wordt ons denken gelouterd en onze zelfzuchtige oogmerken verdwijnen. Of iets heilzaam of onheilzaam is, hangt af van onze motiveringen.

Tot slot - misschien goed om te overdenken, om over te mediteren - nog een vrij vertaald citaat. "In werkelijkheid bestaat de tegenstelling tussen mij en de andere niet; die bestaat alleen in de verschillende persoonlijkheden waarmee wij ons, in onze onwetendheid, identificeren, maar waarvan wij moeten zeggen: "Dat ben ik niet, dat is niet van mij, dat is niet mijn zelf."

Ook in dit nummer vervolgt mevrouw Schoenwerth haar anthologie over het nibbāna.

Zen, nr. 25.

Stichting Theresiahoeve, Dominicanenstraat 24, 5453 JN Langenboom.

Het eerste artikel bevat een bewerking van enkele teishō door pater H.M. Enomiya-Lassalle en behandelt drie aspecten van zenmeditatie:

jōriki, d.i. meditatiekracht; chië, d.i. intuïtief weten of inzicht, en als derde: Verlichting. In deze bijdrage komt het onderwerp jōriki ter sprake. De teneur van het artikel komt tot uiting in de laatste zin, waar staat dat het niet belangrijk is of iemand een gemakkelijke en prettige tijd heeft gehad gedurende de sesshin, maar wel of zijn leven verandert.

Een zinvol verhaal bevat deze bijdrage. Het gaat over een zen-monnik die, door zijn eigen schuld, moet vechten met een samurai. Alvorens de vechtpartij zal plaatsvinden, vraagt de monnik aan een andere zwaardvechter welke houding hij zou moeten aannemen om op de meest eerzame wijze te sterven. De samurai toont de monnik welke houding hij moet aannemen. Aldus doet de monnik als het gevecht begint. Hij doet dat zo perfect dat de zwaardvechter, die hem heeft uitgedaagd, zijn zwaard neerlegt en zegt: "Ik wil jouw vriend zijn". Dit verhaal geeft mij onmiddellijk reminiscenties aan het verhaal van "De wondere kunst van een kat" door de zenmeester Ito Chuya en bewerkt door Graf Dürckheim (uitgave Ankh-Hermes, ISBN 90-202-45-457).

C. van Heuven wijdt een artikel aan de zenmeester Bankai (1622 - 1693) en N. Tydeman schrijft over de Kyoto-school voor filosofie. In dit laatst genoemde artikel is een interessante biografie van D.T. Suzuki verwerkt.

A.M. Schlüter-Rodès geeft een verslag van een bezoek dat zij met enkele Spanjaarden bracht aan o.m. boeddhistische kloosters in Zuid-China.

Prof. Cornélis besluit dit nummer met het tweede deel van zijn beschouwingen over sūnyatā; het lezen van dit artikel is wel zeer de moeite waard!

NAJAARSBIJEENKOMST
VRIENDEN VAN HET BOEDDHISME

De Najaarsbijeenkomst van de stichting Vrienden van het Boeddhisme wordt gehouden op zaterdag 11 oktober a.s. in het meditatiecentrum De Kosmos, Prins Hendrikkade 142, Amsterdam.

Het programma vermeldt een inleiding van Shitoku A. Peel, leider van het Centrum voor Shin-boeddhisme in Antwerpen, en een voordracht door Lama Sherup over een nader te bepalen onderwerp.

Het definitieve programma zal tijdig aan de donateurs van de stichting worden toegezonden.

EENVOUDIGE BOODSCHAP VAN DALAI LAMA IN NEDERLAND: "EEN GOED MENS WORDEN"

Het bezoek van de Dalai Lama aan Nederland, van 14 tot 21 mei j.l., heeft veel belangstelling getrokken. Duizenden mensen bezochten de bijeenkomsten in Amsterdam en Den Haag. De voordrachten van de Dalai Lama zullen binnenkort in boekvorm verschijnen (uitg. Karnak).

Kenmerkend was dat de Dalai Lama steeds probeerde om zijn opvattingen zo eenvoudig mogelijk onder woorden te brengen. Hij schuwt gewichtigdoenerij en gaat er bij de voordrachten voor een algemeen publiek van uit dat zijn toehoorders geen specifieke kennis van het boeddhisme bezitten.

Hieronder volgt een vrije weergave van hetgeen de Dalai Lama naar voren bracht op de bijeenkomst aan de Vrije Universiteit in Amsterdam, waar hij op 15 mei sprak op uitnodiging van het Instituut voor vergelijkende godsdienstwetenschappen.

De Dalai Lama onderscheidde twee soorten lijden: het lijden dat hoofdzakelijk lichamelijk is en het geestelijk lijden. Materiële omstandigheden kunnen maximale voldoening geven in lichamelijke zin. Maar er is een andere unieke manier om geestelijke voldoening teweeg te brengen.

Machines kunnen ons geen geestelijk geluk brengen. En geen dokter kan een mens een injectie geven die geestelijk geluk veroorzaakt. Alleen misschien, voegde hij er lachend aan toe, kalmeringsmiddelen, maar daarvan word je suf.

In de mentale sfeer zijn er negatieve gedachten, die gevoelens van onvoldaanheid, van onvrede, het tegendeel van geluk, veroorzaken. De vraag is: hoe kunnen wij de negatieve gedachten verminderen of verdrijven en de positieve gedachten die voldoening brengen, stimuleren?

"Boosheid, haat, afgunst, - dat zijn negatieve gevoelens waarover ik niet in het bijzonder als boeddhist hoef te spreken, maar die ik eenvoudig als mens kan bespreken. Als Tibetaan kom ik uit een hooggelegen land", aldus de Dalai Lama, "terwijl uw land beneden zeeniveau ligt. Dat is een aanzienlijk verschil. Maar als boeddhist verschil ik slechts van u door een verschil in de manier van uitdrukken, in de verklaringswijzen voor verschijnselen. Verschillen van ras, geloof of ideologie komen op de tweede plaats. Het accent ligt op het mens-zijn".

Boosheid is één van de negatieve factoren, want zodra boosheid opkomt, verliezen wij onze innerlijke vrede. We raken min of meer verdwaasd, en niemand wil dat. Stel u voor dat u op een moment van geluk

slecht nieuws hoort. U wordt boos. De tot dusver aangename maaltijd smaakt u niet meer, de ontspannen sfeer van een plezierig gesprek met uw beste vrienden verdwijnt, - boosheid komt in u op. Die boosheid brengt niet alleen ongelukkige gevoelens bij uzelf teweeg, maar ook bij anderen.

Anderzijds zijn er gevoelens van liefde, vriendelijkheid, verdraagzaamheid, medeleven, oprechtheid, - positieve gevoelens. Dan voelt u zich kalm, gelukkig. De vraag is: wat is de manier om zulke positieve gevoelens te doen toenemen en negatieve gedachten tot een minimum terug te brengen?

Het antwoord is: analyseer deze gedachten en gevoelens in het leven van alledag. Wees u ervan bewust. Dan zult u tot de overtuiging komen dat boosheid slecht is, de vernietiger van uw geluk dat immers afhangt van menselijke wijsheid, inzicht. En wijsheid is overenigbaar met boosheid. Zelfs een zachtaardig mens die kwaad wordt, krijgt iets demonisch. Dat demonische komt niet van buitenaf, het komt van binnenuit.

Analyseer deze dingen. Wie kwaad is, verliest zijn oordeelsvermogen. Boosheid ontstaat doordat er diep binnenin een soort angst heerst. Analyseer dat. De werkelijke bron van succes in de strijd tegen de ware vijand, namelijk boosheid, is de vastbeslotenheid om de aard van die gevoelens te analyseren.

Anderszijds kennen wij liefde, mededogen, verdraagzaamheid. Analyseer deze gevoelens eveneens. Geleidelijk wordt dan de neiging tot boosheid zwakker. Dat ligt in de aard van de menselijke geest. Dit is de manier om negatieve gedachten te verminderen. Dit is de manier om geestelijk rijk te worden: kalm, standvastig.

Religie

Wat is het waardevolle in het leven? Niet woede, kwaadheid, strijd. Nee, het waardevolle is geluk en de mogelijkheid om het geluk van anderen niet te verstoren. Zonder zulke menselijke waarden kunnen wij niet overleven. Wij moeten trachten op aarde in harmonie met elkaar te leven.

In Oost en West hebben mensen verschrikkelijke wapens opgesteld, gericht op elkaar. Maar wij moeten met elkaar leven. Economisch zijn wij van elkaar afhankelijk. Harmonie tussen Oost en West moet worden gebouwd op de fundamenten van liefde en vriendelijkheid.

Daar heb je strikt genomen geen religie voor nodig, evenmin als rituele handelingen. Het is voldoende om in het dagelijkse leven een goed mens te zijn. Bedenk daarbij dat wedijver op zichzelf goed is, maar behoud de middenweg. Als wedijver op de spits wordt gedreven, ontstaan negatieve effecten.

Wat kan religie hierin bijdragen? Alle geestelijke leraren zijn het eens over het doel: religie is bedoeld om geluk te brengen, niet om onrust te veroorzaken. Religieuze leiders hebben een bijzondere verantwoordelijkheid om dat duidelijk te maken.

De verantwoordelijkheid van mensen is fifty-fifty verdeeld: de helft voor materiële zaken, de andere helft voor geestelijke. Geld kan geluk brengen, maar het is niet de sleutel daartoe. De sleutel tot geluk is geestelijk bewustzijn.

Er zijn velerlei technieken om geluk te bereiken, verschillend in het christendom, de islam, het hindoeïsme. Maar alle wereldgodsdiensten hebben hetzelfde doel. Zij hebben alle in aanleg de mogelijkheid om goede mensen voort te brengen. Daarom moeten wij ook respect hebben voor alle religies. Het is onmogelijk dat alle mensen christenen worden, of islamieten of boeddhisten. De atheïst zal atheïst blijven. Heb respect voor elkaar! Als iemand geen aanhanger van een religie is, - ook goed. Iedereen moet zelf de meest doelmatige weg kiezen om zichzelf te verbeteren, om een goed mens te worden. Er is alle reden om nauwere betrekkingen tussen de godsdiensten en wereldbeschouwingen na te streven. In het wezen van de religies liggen die nauwe banden al besloten. Wij kunnen allerlei dingen leren van andere religies.

Essentieel is dat de religie wordt gebaseerd op de praktijk van het leven. Wat de religie leert, moet in praktijk worden gebracht, eerlijk, niet kunstmatig. Belangrijk daarbij is, het doel duidelijk te zien: maximaal bij te dragen aan het geluk van de mensheid.

Hoe dat in de praktijk moet gebeuren, is verschillend voor verschillende mensen: sommigen houden van tulpen, anderen houden meer van hyacinten ..... Er zijn dan ook uiteenlopende religies. Het is als in een supermarkt, want religie is voedsel voor de geest.

Omdat mensen zo verschillend zijn - kijk maar hoe verschillend de gezichten van alle mensen zijn, binnen die geringe afmetingen van kruin tot kin, van oor tot oor! - , daarom is één religie niet genoeg.

HOE OVERWIN JE KWAADHEID?

De Dalai Lama zoekt ook in een zaal met vele honderden toehoorders het contact van mens tot mens. Hij spreekt voor een talrijk gehoor niet anders dan wanneer hij in een kamer met een paar mensen bijeen is.

Zijn antwoorden op vragen uit het publiek zijn dan ook rechtstreeks, zonder moeilijke woorden, aangepast aan de vermoedelijke kennis en instelling van de vragensteller. Op de vraag ''Hoe kun je kwaadheid over-

winnen?" gaf hij - vrij vertaald - het volgende antwoord.

Als je kwaad bent, is het moeilijk om je boosheid kwijt te raken. Het beste is om je ervan bewust te zijn dat je bezig bent om kwaad te worden, en er dan voortdurend over na te denken wat de oorzaak van de boosheid is.

Maak verschil tussen woede, gericht op mensen en woede of ergernis die is gericht op dingen of niet-zelfbewuste wezens. In het laatste geval moet je je afvragen of je iets aan de toestand kunt veranderen. Zo niet, waarom zou je je dan druk maken? En als je het wel kan, doe dat dan, en waarom zou je je dàn druk maken?

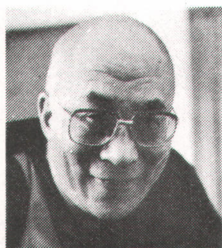
Als de woede is gericht op een mens, is een andere aanpak geboden. Denk dan alleen maar na over de vraag op wie je eigenlijk kwaad bent. Is Jan een lichaam, is Jan eigenlijk zijn geest? Als je daarover blijft nadenken, verdwijnt de boosheid vanzelf.

Denk aan de boeddhistische opvatting van het niet-bestaande zelf. Als je denkt aan een mens als iets blijvends, iets onveranderlijks, kunnen negatieve gedachten houvast krijgen. Dat is de basis van boosheid.

Maar als je erover nadenkt wat die persoon in wezen is, kun je in de uiteindelijke analyse geen "persoon" vinden, alleen bewustzijn. Wij denken wel dat er een "persoon" bestaat, maar dat is het gevolg van de toestand van onze geest, en die is voornamelijk het gevolg van gewoonten en omstandigheden. De boeddhistische teksten zeggen dat dit het resultaat is van het onderling afhankelijke ontstaan van alles.

Alle negatieve gedachten zijn uiteindelijk gebaseerd op verkeerde zienswijzen. Positieve gedachten daarentegen steunen op de rede en op logica. Zij kunnen daarom oneindig worden ontwikkeld.

Er is geen reden om boos te reageren op wat dan ook. We moeten in bepaalde situaties tegenmaatregelen nemen, maar zonder boosheid. Wij kunnen effectief actie ondernemen als we nadenken zonder boosheid. Soms is harde actie nodig, maar juist dan moeten we die actie ondernemen met een helder inzicht in wat we doen. Wees altijd oplettend, wees alert.

De veertiende Dalai Lama.

Tiltenberg

Twee sesshin worden dit jaar nog op de Tiltenberg in Vogelenzang gehouden, beide onder leiding van Gesshin Prabhāsadharma Rōshi, namelijk 24-28 oktober en 29 okt. - 2 november.

Voor het begin van volgend jaar staan er ook twee op het programma: 6-10 februari en 11-15 februari, beide onder leiding van pater dr. H.M. Enomiya-Lasalle S.J.

Weekends ter voorbereiding en voortzetting van deze intensieve training (die alleen bestemd is voor degene die vertrouwd zijn met zen-meditatie) worden gehouden op 12-14 sept., 14-16 nov., 12-14 dec. en volgend jaar 6-8 maart, 8-10 mei en 12-14 juni. Tijdens deze weekends wordt tenminste zes uur per dag gemediteerd en verder wordt volledige stilte betracht. De weekends worden gecoördineerd door M.E. Maréchal.

Voorts zijn er op de volgende zaterdagen zogenaamde zen-werkdagen (van 9.00 uur tot 17.00 uur): 20 sept., 8 nov., en volgend jaar op 17 jan., 14 maart, 16 mei en 20 juni. Deze werkdagen worden geleid door Mineke van Sloten.

Inlichtingen: de Tiltenberg, Zilkerduinweg 375, 2114 AM Vogelenzang, tel. 02520-17044.

Theresiahoeve

Iedere zaterdag van de maand wordt in de Theresiahoeve in Langenboom (N.B.) een zit-werkdag gehouden, begeleid door Judith Bossert en Arie van Lier. Op de dag, die om 10.15 begint, wordt afwisselend zazen, kinhin, sutra-recitatie en werkmeditatie gedaan. De data voor de rest van dit jaar zijn 6 sept., 4 okt., 1 nov. en 6 dec.

Een weekend ter ondersteuning van de individuele zentraining wordt gehouden van 28-30 november onder leiding van Judith Bossert.

Inlichtingen: Theresiahoeve, Domincanenstraat 24, 5453 JN Langenboom, tel. 08863-1277. (Maandag gesloten).

Kosmos

In het meditatiecentrum De Kosmos in Amsterdam wordt elke maandagavond zen-instructie voor beginners gegeven onder leiding van Nico Tydeman.

Elke woensdagavond wordt er een bijeenkomst van de Kanzeon Sangha gehouden onder leiding van Genpo Sensei of Nico Tydeman.

Elke donderdagavond is er een lezing van de Tibetaanse leraar Geshe Konchog Lhundup, gevolgd door meditatie.

Inlichtingen: de Kosmos, Prins Hendrikkade 142, 1011 AT Amsterdam, tel 020-267477.

Fortmann Centrum

Zenbijeenkomsten worden elke dinsdag- en donderdagavond gehouden in het Han Fortmann Centrum, Stijn Buysstraat 11a, 6512 CJ Nijmegen. De leiding berust bij Knut Walf, Wim den Biesen of Henk Hesselman.

Telefonische inlichtingen: 080-225418.

Maitreya Instituut

Het zeer actieve centrum voor Tibetaans boeddhisme in Maasbommel, het Maitreya Instituut, heeft de volgende bijeenkomsten op het programma staan.

5-7 september: meditatieweekend over De drie soorten geloften in het boeddhisme, met name de Geloften voor individuele bevrijding, de Bodhisattva-geloften en de Tantrische geloften. De uitleg wordt gegeven door Geshe Konchog Lhundup.

26-28 sept.: meditatieweekend Mahamoedra, waarin dr. Alex Berzin een aantal meditatietechnieken zal uiteenzetten.

17-19 okt.: Gyü Lama, een tekst die als leidraad zal dienen voor onderricht in de Drie juwelen van toevlucht (de Boeddha, Dharma en Sangha) door Geshe Konchog Lhundup.

31 okt.-2 nov.: De twee waarheden, een weekend-cursus over de relatieve en absolute waarheid of werkelijkheid. Ook hier wordt de uitleg gegeven door Geshe Konchog Lhundup.

28-30 nov.: de Verlichtingsgeest, dat wil zeggen het hart van de Mahayana. Geshe Konchog Lhundup zal meditatietechnieken onderwijzen om de verlichtingsgeest te leren opwekken.

28 nov. - 28 dec.: Vajra yogini retraite (alleen voor geïnitieerden), met Geshe Konchog Lhundup en Gelong Thubten Lodreu (Hermes Brandt).

De bijeenkomsten worden gehouden in het Maitreya Instituut, Raadhuisdijk 9, 6627 AC Maasbommel. Inlichtingen aldaar.
Tel. 08876-2188.

Geshe Konchog Lhundup houdt voorts lezingen in Scheveningen, Nijmegen en Tilburg.

In Scheveningen, de Lotus, Prins Willemstraat 23, op 10 sept. over de Vier edele waarheden, op 15 okt. over Boeddha-natuur of -aanleg, en op 12 nov. over De dharma als beschermer.

In Nijmegen, P.M.V.-centrum, Graafseweg 30, op 17 sept., 22 okt. en 19 nov. over de Verlichtingsgeest en de Zes perfecties (positieve eigenschappen om de verlichting te bereiken).

In Tilburg, De Stroom, Hoefstraat 217, op 7 okt. en 4 nov. over De vier onmetelijke gedachten (gelijkmoedigheid, mededogen, liefde, geluk).

Aanvang van alle bijeenkomsten: 19.30 uur. Inlichtingen bij het Maitreya Instituut.

Gomrim

De Tharpa Choeling, Centrum voor hogere Tibetaanse studies, in Zwitserland houdt van 24-31 augustus een seminarium over Gomrim, de praktijk van de meditatie, naar een tekst van Kalamashila. De bijeenkomst wordt geleid door Gonsar Tulku, een leerling van de begin dit jaar overleden Geshe Rabten Rinpoche. De studieweek wordt gehouden in Les Avants, tien kilometer van Montreux.

Inlichtingen: Tharpa Choeling, CH-1801 Le Mont-Pèlerin, tel. 021-517881.

Tidorp

De boeddhistische werk- en leefgemeenschap Tidorp op Schouwen-Duiveland bestond op 21 juni j.l. tien jaar. Onder begeleiding van de oprichter, Bruno Mertens, is een kaal, onbewoond stuk boomgaard veranderd in een agrarische gemeenschap met een grote fruitboomgaard, een biologische moes- en kruidentuin en een imkerij. Te midden daarvan bevinden zich de meditatieruimte, woonwagens en caravans die woon- en logeergelegenheid bieden, en een aantal werk- en opslagplaatsen.

De bewoners van Tidorp trachten door meditatief werken in harmonie met elkaar en met hun natuurlijke omgeving te leven, gesteund door geregelde vipassana-meditatie onder leiding van Bruno Mertens die hiertoe in Thailand een intensieve scholing heeft ondergaan. Hij was een jaar monnik in de Thaise sangha.

Inlichtingen: Tidorp, Hogezoom 79, 4328 EL Burgh-Haamstede, tel. 01115-2355.

Nyingma

Het actieve Nyingma Centrum Nederland heeft een programma uitgegeven voor de vele cursussen en bijeenkomsten die dit najaar worden gehouden. Het kan worden aangevraagd bij Liesbeth de Jong-Soer, Burg. Jacoblaan 4, Bussum, tel. 02159-13198.

Cursussen voor de beoefening van Kum Nye worden in zeven plaatsen gegeven. Het programma zegt: "Kum Nye is een praktisch systeem van zelfgenezing dat de stroom van energieën van lichaam en geest in evenwicht brengt. Geworteld in een medische en spirituele discipline bevordert Kum Nye vitaliteit, openheid, helderheid".

In Amsterdam zijn introductie-bijeenkomsten in De Kosmos, Prins Hendrikkade 142, op 10 sept. om 17.45 uur en op 12 sept. om 18.30 uur. Inl.: 020-267477. In Den Haag wordt een introductie-bijeenkomst

gehouden op 7 sept. om 15.00 uur in Centrum Lotus, P. Willemstraat 23, Scheveningen. Inl.: 070-550558.

De eerste bijeenkomsten zijn elders als volgt:
Leiden, 11 sept., Sterrewacht 8, tel. 071-131192; Rotterdam, 23 sept. Tara, Westersingel 32a, tel. 010-366422; Haarlem, 6 sept., Zero, tel. 023-322847; Hoensbroek, 4 okt., tel. 045-716886 en 04492-2837; Bussum, 16 sept., tel. 02159-13198.

Voorts zijn er contactpersonen voor het opzetten van oefengroepen in Amsterdam, Bussum, Groningen, Leiden, Hoensbroek, Nijmegen, Zoetermeer en Utrecht. Zie het programma.

De Nyingma is de oudste traditie van het Tibetaanse boeddhisme en werd in 1969 naar het Westen gebracht door Tarthang Tulku, oprichter van het Nyingma Instituut in Berkeley, Californië. Zijn aanpak is open, direkt en op de praktijk gericht.

Om verder in de traditie te kunnen doordringen, worden in Amsterdam en Den Haag cursussen Tibetaans boeddhisme gegeven. Inl.: 020 - 368421/249155 (Robert Hartzema) en 070-636587/601355 (Marianne Prak).

Cursussen Ruimte, Tijd en Kennis (vooral praktische oefeningen) worden gegeven in De Kosmos, Amsterdam, en Tara, Rotterdam. Zie hierboven onder Kum Nye.

Twee bijeenkomsten van een hele dag worden gehouden in Amsterdam en Hoensbroek, waarbij de betekenis van de stoepa als symbool van de Verlichting centraal staat. Inl. bij Robert Hartzema, tel. zie boven.

Een cursus Tibetaanse taal (klassiek) voor beginners wordt gegeven in Den Haag. Inl. bij Marianne Prak, tel. zie boven. Aan de Rijksuniversiteit in Leiden wordt met ingang van oktober a.s. les gegeven in Gesproken Tibetaans (modern) door R.H. Poelmeijer. Inl. 071-148333, tst. 7892.

FWBO Nederland

Dharmacharini Vajragita, Nederlands ordelid van de Friends of the Western Buddhist Order Nederland, geeft een cursus van vijf avonden over Meditatie en Boeddhisme, namelijk op 8, 15, 22 en 29 oktober en 5 november, in het Oost-West Centrum, Zwanestraat 5, Arnhem. Op vijf maandagavonden van 29 september t/m 27 oktober geeft hij de cursus in De wijze kater, Twijnstraat 56, Utrecht. Inl.: 030 - 520073 (Vajragita of Marlies) en 030 - 310352 (Brigit Adriaens).

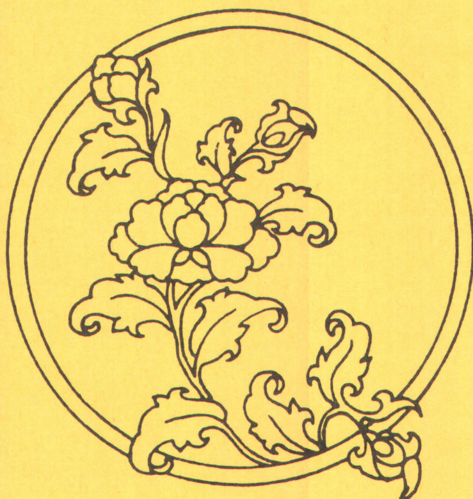

TIBETAANSE CULTUUR IN NEDERLAND

Het bezoek van de Dalai Lama aan Nederland in mei j.l. werd georganiseerd door de stichting Ontmoeting met Tibetaanse cultuur. De stichting wil nog meer activiteiten ondernemen, zoals het organiseren van voorstellingen van Tibetaanse Lama-dansen, opera, films en lezingen.

De stichting, opgericht 16 augustus 1984 in Amsterdam, stelt zich ten doel door voorlichtende educatieve- en culturele activiteiten het inzicht in en het begrip voor de gebieden op en rond het "Dak van de wereld", Tibet, te stimuleren en bewustwording te vergroten van die aspecten van de Tibetaanse cultuur en religie, die ook voor de hedendaagse Nederlandse samenleving van waarde kunnen zijn.

Wie op de hoogte wil blijven van de bezigheden van de stichting kan zich wenden tot het adres De Beaufortlaan 12, 3768 MJ Soest.

De Boeddha-figuur op het omslag van Saddharma stelt Amida voor, de Boeddha van het Oneindige licht, gezeten in de handhouding van meditatie. Het achttiende-eeuwse Japanse beeld bevindt zich in het Rijksmuseum voor Volkenkunde in Leiden.
Fotografe: Else Madelon Hooykaas.

